

TEATERCENTRUM

FRI SCENKONST /// HELA TIDEN /// ÖVERALLT

VÄGLEDNING VID TURNÉ TILL SKOLAN 2020

Många skådespelare och tekniker som turnerar till förskolor och skolor har historier att berätta om brutna avtal, bristfälliga arrangemang och allt som kan gå fel och ibland gör det. Många har också historier att berätta om utsatthet, hot och kränkningar.

De flesta fria professionella teatrar har utarbetat kontrakt och handlingsplaner som ska möta dessa utmaningar, men många känner sig också ensamma. Är de krav den enskilda teatern har rimliga i jämförelse med andra teatrars krav och i förhållande till arrangören och skolan?

I detta dokument har Teatercentrum ställt samman en lista över utmaningar som förekommer vid turné till skolan. Dokumentet är indelat i två delar där del ett behandlar olika former av kontraktsbrott och del två behandlar arbetsgivaransvar.

Här redovisas också en syn på vilka parter som bör vara införstådda med vad samt förslag på konsekvenser vid givna händelser.

Underlaget till den lista över utmaningar vi har ställt samman är inspel från våra medlemmar, inhämtade först i södra regionen vid en workshop i februari 2018 och senare vid ett nationellt nätverksforum vid riksdeltagarmötet i Sundsvall 2019. Inför nätverksforum hade Teatercentrum frågat efter inspel från medlemmarna i hela landet och här redovisades de händelser och historier som inkommit. Därefter vidtog diskussion om vem som bär ansvaret och vilka konsekvenser de listade händelserna kan eller bör få.

Målet har varit att från en mångårig diskurs ge en beskrivning av allmän praxis kring hur många teatrar har valt att skriva i sina kontrakt, vilka parter som är inblandade och vilka konsekvenser olika avtalsbrott och situationer kan leda till, men också över vad lagstiftning och fackliga avtal säger i förekommande fall.

KONTRAKTSFRÅGOR

HÄNDELSE

Annan ålder på publiken än den avtalade

Överbokning

Föreställning/ar inköpt/a men inga elever på plats vid tillfället

Ingen eller otillräcklig bär-, bygg- eller rivhjälp

Ingen eller otillräcklig mörkläggnings

Brandlarmet ej avstängt trots info i avtal om rök i föreställningen

KONSEKVENSN/ÅTGÄRD

Endast publik i rätt ålder släpps in. Teatern gör en bedömning kring publik-sammansättning och om den inte kan anses ligga rimligt inom gränsen för det överenskomna kan teatern besluta om inställd föreställning.

Teaterns angivna maxpublik gäller förutsatt att den inte överskrider lokalens maxantal. Teatern räknar publiken. Arrangören är ansvarig för säkerheten i lokalen och har därmed att följa de förordningar lokalen är behäftad med.

Om teatern väljer att spela för en större publik än den från början avtalade kan en högre ersättning tas ut. Föreställningspris delat med max publikantal = pris per person. Om stor överbokning, bättre med extra föreställning.

Arrangören är betalningsskyldig. Teatern följer upp någon vecka innan.

Fakturering per extra antal timmar/person¹ alt. inställd föreställning.

Fakturering per extra antal timmar/person¹ alt. inställd föreställning

Kontraktsbrott. Arrangören ersättningsskyldig. Teatern följer upp någon vecka innan.

¹ Här kan det vara lämpligt att redan i kontraktet ange hur många timmar bärhjälp behövs, hur många personer, samt räkna fram och ange en timkostnad.

HÄNDELSE

Publiken är oförberedd inför föreställningen

Ingen närvarande personal vet vad det handlar om

Ingen närvarande personal vill ta ansvar för evenemanget

Pedagog/er lägger sig i/styr och ställer inför och under föreställning

Ingen pedagog/vuxen i ansvarsställning på plats

Pedagog/vuxen på plats men mentalt

Arrangören bryter avtalet och avslutar under pågående spelperiod

KONSEKVENSN/ÅTGÄRD

Teatern kan här inte ställa krav, endast informera.²

Teatern kan här inte ställa krav, endast informera.²
Vid väsentlig försening med bygge, utebliven publik eller fel målgrupp, se respektive rubrik för detta.

Inställd föreställning.²

Genomgång på plats innan föreställning kring vem som agerar och hur i olika situationer.

Inställd föreställning.² Den eller de personer som juridiskt sett har ansvar för barnen, alltså personal anställd av skolan, måste vara på plats enligt lag. Om inte är barnen lämnade utan ansvar om en olycka skulle inträffa och ansvarsfrågan är oklar.

Tydlig information och överenskommelse innan föreställning.² Det är pedagog/vuxen som ansvarar för publikens beteende och säkerhet.

Förutsatt att det ursprungliga kontraktet har efterlevts är det att betrakta som kontraktsbrott. Arrangören ersättningskyldig.

² Viktigt att teatern i kommunikation vid kontraktsskrivning understryker vikten av att inte bara den som skriver under kontraktet utan också de personer som ansvarar för att publiken är förberedd, är insatta i vad som krävs för ett lyckat arrangemang. Krav på namngiven kontaktperson som ska vara på plats vid arrangemanget kan skrivas in i kontraktet.

Teatern måste tydligt reglera allt ovan, eller de delar som anses nödvändiga, i kontraktet. Det är vanligt att den person i skolan som köper in och gör överenskommelsen med teatern samt skriver kontrakt, inte är samma person som sedan ska se till att rätt publik finns på plats och att förutsättningarna som beskrivs i kontraktet efterlevs. Här kan teatern överväga att skriva in namngiven kontaktperson, dennes ansvar och närvaroplikt i kontraktet. Det åligger också teatern att understryka vikten av att efterlevnaden hos skolan säkras och att alla inblandade är insatta i vad som krävs. Teatern bör om möjligt följa upp någon vecka innan föreställningstillfället för att försäkra sig om att skolan fullgör sina åtaganden.

ARBETSGIVARANSVAR

Det är arbetsgivarens ansvar att se till att de anställda har en säker och trygg arbetsmiljö både vad gäller fysiska förutsättningar som lokal eller teknik och psykosociala faktorer som mobbing eller kränkning. Är det arbete vi har gått igenom i avsnittet Kontraktsfrågor ovan väl genomfört och alla parter har gjort sin del av jobbet då är förutsättningarna för ett lyckat arrangemang goda och i de flesta fall blir det också lyckat. Men tyvärr förekommer tillfällen när teaterns psykosociala arbetsmiljö är undermålig och personal blir utsatt för mobbing, kränkning eller övergrepp i samband med turné och föreställning.

Handlar det om en problematik inom personalgruppen har Teatercentrum rutiner för hur arbetsgivaren kan gå tillväga för att komma tillrätta med situationen. Kontakta oss för vidare information.

Handlar det om övergrepp begånget av personal på spelplatsen gentemot anställd på teatern, kan det vara lämpligt att informera den person som begått övergreppet om att en anmälan kommer att lämnas in till ansvarig chef. Vill den anställda på teatern som blir utsatt inte konfrontera personen som begår övergreppet, kan hen låta kollega eller skyddsombud informera om anmälan.

Upprätta en kort beskrivning av händelseförloppet i nära anslutning till händelsen. Det är viktigt att det är den utsatta personens upplevelse som uppmärksammas och dokumenteras, men vittnesskildringar kan komplettera. Var tydlig med vem som sagt vad. Beskrivningen av händelsen överlämnas sedan till personalansvarig på teatern där den kommer att utgöra underlag för anmälan, som alltså arbetsgivaren ska hantera. Det är viktigt att ni själva skapar en rutin som passar just er personalgrupp och organisation och att denna är kommunicerad till alla i organisationen

Vid mobbing, kränkning, hot eller annat övergrepp i direkt anslutning till eller under föreställning.

Om skådespelare eller tekniker blir mobbad, hotad eller utsatt för annat övergrepp som anses allvarligt, t.ex. sexistiska eller rasistiska kommentarer eller om någon kastar saker på skådespelare eller tekniker, bör föreställningen avbrytas. Den övriga ensemblen backar alltid upp den som bryter. Händelse- och konsekvensanalysen lämnas till senare. Den som bryter har ansvar för att berätta varför, eller aktivt lägga över det ansvaret på någon annan.

Olika scenarios kan vara störande beteende i allmänhet, utan att vara riktat mot en enskild person på scen eller i teamet, eller att någon blir personligen utsatt.

Det kan ibland vara svårt att bryta direkt, på scen. Då kan ensemblen komma överens bakom scen om vem som ska bryta om karaktären inte klarar det. Kan vara bra även ur ett konstnärligt perspektiv.

Gör en riskanalys inför varje produktion. Innehåll eller gestaltning som kan medföra provokationer och konfrontationer kan finnas inom en mängd olika områden som kostym, tematik, karaktärerna, reaktioner hos barnen.

En grundlig analys skapar också en bättre beredskap för svåra situationer, och bättre möjligheter att arbeta med ”svåra” föreställningar. Fundera över skillnaden i om kränkningen gäller karaktären eller skådespelaren. Kan situationen hanteras olika?

En gemensam uppfattning om vad som kan sägas och vad som triggar olika beteenden kan skänka trygghet och lugn till ensemblen. Ju lugnare en är när en bryter, desto lättare att starta föreställningen igen. Svårare när en är emotionell.

Om en person i ensemblen har blivit utsatt, ta en stund efter föreställningen och dokumentera händelsen. Precis som ovan, vid övergrepp begånget av personal på spelplatsen gentemot anställd på teatern, är det viktigt att det är den utsatta personens upplevelse som uppmärksammas och dokumenteras men vittnesskildringar kan komplettera. Var tydlig med vem som sagt vad.

Är det störande beteende i allmänhet beskriver ensemblen tillsammans händelseförloppet. Beskrivningen av händelsen överlämnas sedan till personalansvarig på teatern där den kommer att utgöra underlag för eventuell fortsatt hantering av incidenten. Dokumentationen blir också över tid en värdefull kunskapsbank för utveckling av analyser och rutiner.

Fundera över om det är motiverat att prata med ansvarig skolpersonal innan, om vilket ansvar de har om föreställningen måste brytas. Ibland, om det är sannolikt att föreställningen provocerar och leder till starka reaktioner kanske det kan vara motiverat, men det kan också skapa oro i onödan. Ofta bättre att hålla sig till en mer allmän överenskommelse som säger att teatern har ansvar för publiken ända till teatern säger till ansvarig skolpersonal att de bör gå in och agera. Viktigt att förankra överenskommelsen på plats innan föreställning.

Värt att tänka på är också att teatern inte ansvarar för mobbing, hot eller annat övergrepp i publiken. Om en allvarlig incident uppmärksammas av ensemblen kan föreställningen brytas, men ansvaret att hantera incidenten ligger på skolpersonalen. Se också ovan under KONTRAKTSFRÅGOR ”Ingen pedagog/vuxen i ansvarsställning på plats”.

Underlaget till avsnittet ARBETSGIVARANSVAR är hämtat från teatrarnas egna berättelser och handlingsplaner för hur uppkomna situationer har hanterats eller ska hanteras enligt deras handlingsplan. Vi har också hämtat kunskap kring förhållningssätt, kommunikation och rutiner från Teatercentrums tidigare arbeten för arbetsgivaransvar, diskriminering, mångfald, likabehandling och normkreativitet.

YTTERLIGARE INFORMATION FRÅN TEATERFÖRBUNDET.

1. **BÄRHJÄLP:** Om det är skolan som anställt och betalar bärhjälpen (vilket torde vara det vanligaste) råder det ingen tvekan om att arbetsmiljöansvaret ligger på skolan. I fall där en lokal Riksteaterförening är arrangör så brukar det vara den lokala Riksteaterföreningen som anställer bärhjälp. Då är det alltså de som har arbetsmiljöansvaret för bärhjälpen även om Riks centralt har en försäkring som ska innefatta bärhjälp som används ute på gästspelsscenen. Generellt kan man säga att det är arrangören som har arbetsmiljöansvaret för bärhjälpen. Såvida teatergruppen inte också är arrangör för föreställningen och i den egenskapen själva har anställt bärhjälpen så bör det vara solklart att det är arrangören (i ditt fall skolan) som har arbetsmiljöansvaret, vilket innefattar att de ska anmäla skadan/olyckan till Försäkringskassa/Arbetsmiljöverket (www.anmalarbetsskada.se), stå för utredning av olyckan, och eventuellt göra en rehabiliteringsutredning av den skadade. Den besökande teatern har förstås ett visst ansvar i egenskap av att arbetsleda bärhjälpen så att in- och utlast och eventuellt arbete på scen inte leder till olycka för bärhjälpen.

2. **UTRYMNING:** Om en teatergrupp spelar i en gymnastiksal så är det den som råder över platsen (gästspelsscenen) som är ansvarig för alla fasta och lösa ordningar som hör till platsen (Arbetsmiljölagen kap. 3, 12§). Det innefattar även brandskydd och utrymning. Ansvaret för brandskyddsrutiner i samband med utrymning kan tas över av någon annan än den som råder över platsen t.ex. av en extern arrangör. Den som har grundansvaret skall i så fall instruera arrangören om de brandskyddsrutiner som är knutna till lokalen så att arrangören kan ta över det ansvaret. Brandskyddsrutiner skall alltid vara dokumenterade. Om den besökande teatern inte är arrangör så är det alltså arrangören eller den som råder över platsen som har ansvaret för brandsäkerheten i lokalen inklusive utrymning. Den besökande teatern är endast ansvarig för det som hör till föreställningen och för utrymningen av den egna personalen. Spelar man för elever i en gymnastiksal på en skola och det är skolan som är arrangör så är det alltid skolan som är ansvarig för säkerheten på plats inklusive elevernas säkerhet. Om gymnastiksalen hyrts av en extern arrangör för att spela en föreställning utanför skolans verksamhet så bör det vara arrangören som tar över ansvaret för brandskydd och utrymning i samband med föreställningen.